

'Les aventures de Pinotxo' torna a ser novetat

Un món de fusta

Concebut com a un entreteniment menor destinat a ser remunerat, *Les aventures de Pinotxo* ha esdevingut un clàssic de la literatura universal, un destí que Carlo Collodi, mort ara fa cent anys, mai li hauria augurat.

Les darreries del darrer segle van ser tan prolífiques en el camp de la literatura que, a hores d'ara, ens trobem acabant un altre segle i commemorant les diverses fites que els escriptors del segle XIX ens llegaren. Entre elles pren vida, sobretot a Itàlia, el centenari de la mort de Carlo Lorenzini, més conegut amb el pseudònim de Carlo Collodi, creador de Pinotxo. Aquest titella antipàtic, soberbi, maleducat, i, sobretot, ingenu, ha pegat la volta al món en centenars d'idiomes, inclòs el llatí, i és a hores d'ara punt de partença per a dos congressos, un sobre Pinotxo i un altre sobre la mentida, celebrats a Itàlia.

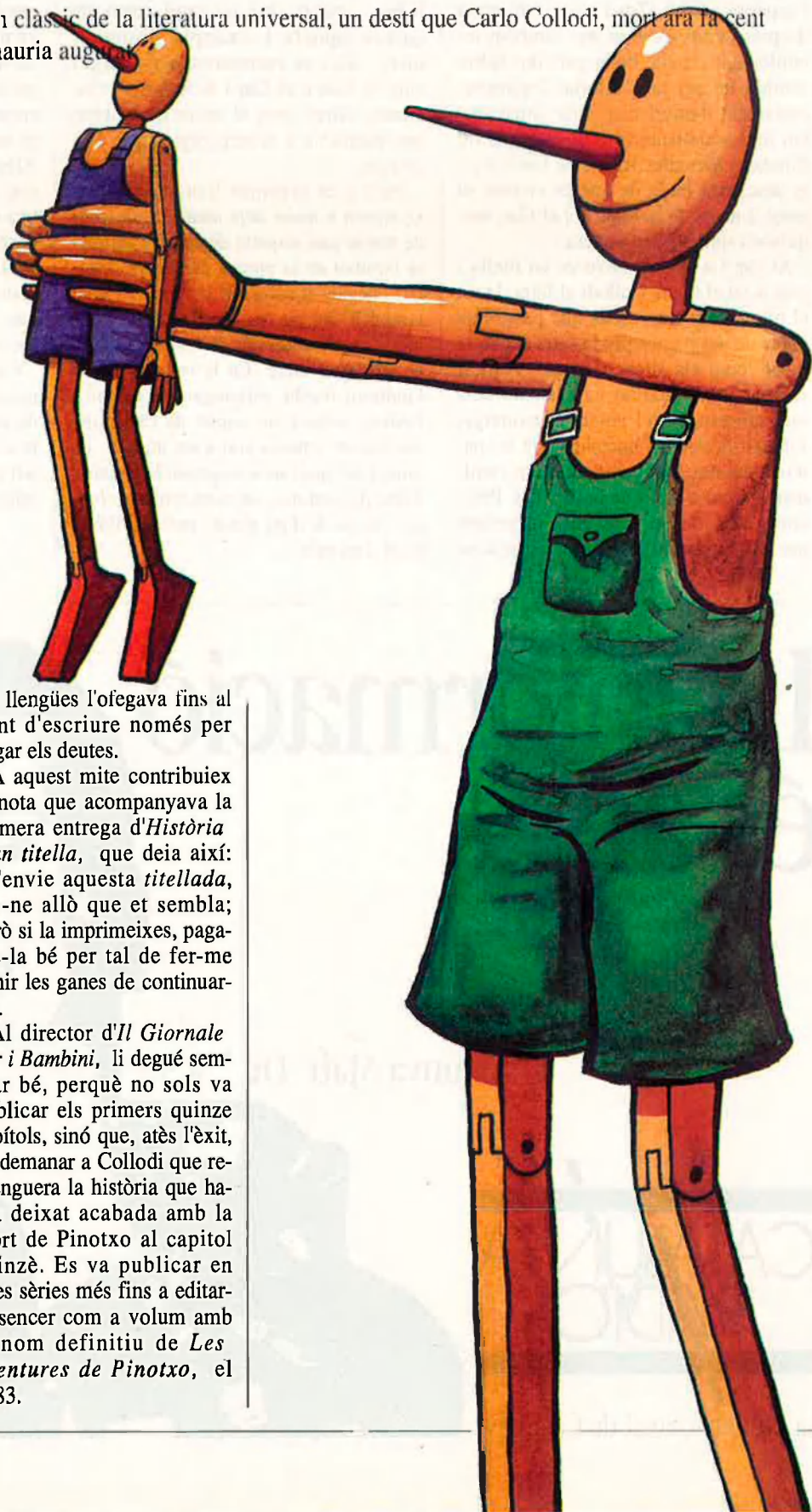
LA 'TITELLADA' DE COLLODI

Collodi va nàixer a Florència, d'on es diu que mai no va eixir, exceptuant les dues guerres en què participà activament presentant-s'hi voluntari. Va viure en un ambient mediocre, el seu pare era cuiner i la seua mare mestra i sastra, i a més era el major de deu germans. Però això no li va impedir dedicar-se per complet a les lletres, ja com a crític o censor teatral, ja com a periodista. "Es naix poeta, però no cal nàixer periodista". Molt conegut i estimat a la seua època empenyé la seua col·laboració en *Il Giornale per i Bambini*, com una de tantes. Corre el mite que ho feu per saldar deutes de joc, vici que, segons les mateixes ma-

les llengües l'ofegava fins al punt d'escriure només per pagar els deutes.

A aquest mite contribuïex la nota que acompanyava la primera entrega d'*Història d'un titella*, que deia així: "T'envie aquesta *titellada*, fes-ne allò que et sembla; però si la imprimeixes, pagame-la bé per tal de fer-me venir les ganes de continuar-la".

Al director d'*Il Giornale per i Bambini*, li degué semblar bé, perquè no sols va publicar els primers quinze capítols, sinó que, atès l'èxit, va demanar a Collodi que reprenguera la història que havia deixat acabada amb la mort de Pinotxo al capítol quinzè. Es va publicar en dues sèries més fins a editarlo sencer com a volum amb el nom definitiu de *Les aventures de Pinotxo*, el 1883.

UNA HISTÒRIA DE RIURE

Allò que fruïria i descobriria el lector de l'època en *Les aventures de Pinotxo*, més que no el moralisme, és sens dubte l'aspecte còmic. Tot i que, cent anys després certes escenes ens semblen terriblement cruels, bona part del llibre sembla fet per tal d'allotjar fragments merament humorístics, amb situacions tan inversemblants com el diàleg entre Pinotxo i Menjafoc (digne de Ionesco) o la descarada burla de què és víctima el ninot a mans de la Rabosa i el Gat, inequívocs símbols de l'astúcia.

Al cap i a la fi Pinotxo és un titella i com a tal el tracta Collodi al llarg de tot el llibre, com a un titella que passa tota mena de desgràcies per la seua negativa a ser "com els altres xiquets". Aquest sentit d'individualitat ha estat un dels més comentats del nostre personatge. Pinotxo fa amics i enemics amb la mateixa facilitat, però sobretot és un caminant solitari a mans de la llibertat. Però, com comentàvem adés, més important que el mateix titella són les situacions

en les quals Collodi li fa "actuar". Aquí el genial florentí exhibeix una imaginació desbordant a la qual ajuda el fet d'haver estat el primer a traduir Perrault a l'italià o també la mateixa estructura del llibre, pensat com un petit conte de quinze capítols, i eixamplat posteriorment. Així es recuperen personatges com la fada o el Gat i la Rabosa i s'inventen altres com el tauró (més aviat una balena) o a la serp gegant que mor de riure.

Però si en el primer lliurament Pinotxo moria a mans dels assassins després de trobar una xiqueta de cabells turquesa (símbol de la puresa que ell no assoleix) negant-li recer, en la redacció final també hi ha un regust de suïcidi, una mort lenta i cruel que li destina Collodi al seu personatge. En la redacció final l'indòmit titella, mitjançant el treball i l'esforç, esdevé un xiquet de carn i ossos decent, i passa així a ser un més, un xiquet del qual seria impossible fer altre llibre d'aventures, un *ragazzino perbene*. És la fi d'un ninot, però també la mort d'un mite.

PINOTXO ACTOR

Una vegada feta l'obra mestra els escriptors/adaptadors s'ocupen de destrossar-la. Així ha estat en les innombrables versions abreujades o adaptades, per a un públic indefinit. El cinema no se'n va salvar i Walt Disney va produir un repel.lent Pinotxo amb un més repel.lent encara Grill, que poc o res tenien a veure amb l'esperit i la gràcia de l'original. Altres versions han estat una en dibuixos animats realitzada a la Unió Soviètica o diverses adaptacions per al teatre, però sens dubte la més reeixida és la versió cinematogràfica feta per la televisió per Luigi Comencini. Aquest només introdueix els canvis mínims per fer-la factible.

Comencini retrata perfectament el xiquet Pinotxo i aconsegueix crear uns decorats i unes situacions que fan reviure a cada instant la història. Una història tan universal com el mateix món dels titelles.

Xavier Mínguez

La Informació és això.

Neus Bonet

Catalunya Matí. De 7 a 9.

CATALUNYA
RÀDIO

La ràdio nacional de Catalunya

